

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi eräistä viitekoroista
sekä korkolain muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eräistä viitekoroista. Laki sisältäisi säännökset peruskoron ja eräiden muiden viitekorokoina käytettävien korkojen määräytymisestä siinä vaiheessa, kun talous- ja rahaliiton kolmas vaihe alkaa sekä euro otetaan käyttöön. Ehdotetun lain mukaisilla koroilla korvattaisiin Suomen Pankin nykyisin määräämä peruskorko sekä pankin määrittelemät ja julkaisemat niin sanottuina lyhyinä viitekorkoina käytettävät korot.

Asianomainen ministeriö vahvistaisi peruskoron kahdesti vuodessa seuraavaksi puoleksi vuodeksi. Peruskoron määrä olisi vahvistamista edeltävien kolmen kuukauden aikana julkaistun 12 kuukauden markkinakoron

keskiarvo. Peruskorko vahvistettaisiin prosenttiyksikön neljäsosan tarkkuudella.

Asianomainen ministeriö päättäisi myös sen, mitkä viitekorot korvaisivat Suomen Pankin nykyisin määrittelemät ja julkaisemat niin sanottuina lyhyinä viitekorkoina käytetyt korot. Korvattavia korkoja olisivat käytännössä niin sanotut heliborkorot. Korvaavien korkojen tulisi mahdollisimman hyvin vastata heliborkorkoja.

Korkolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että korkolain mukaiset korot vahvistaisi Suomen Pankin sijasta asianomainen ministeriö.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila	3
2.1. Yleistä	3
2.2. Suomen Pankin peruskorko	4
2.3. Heliborkorot	4
2.4. Pitkät viitekorot	5
2.5. Viitekorkoja koskevat rahoitustarkastuksen ohjeet	6
2.6. Korkolaki	7
2.7. Viitekorot eräissä Euroopan yhteisön jäsenmaissa	7
3. Viitekorot euroalueella	9
4. Nykytilan arviointi	11
5. Ehdotetut muutokset	12
6. Esityksen vaikutukset	13
7. Asian valmistelu	13
8. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	13
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	14
1. Lakiehdotusten perustelut	14
1.1. Laki eräistä viitekoroista	14
1.2. Korkolaki	15
2. Voimaantulo	16
3. Säättämisjärjestys	16
LAKIEHDOTUKSET	17
1. Laki eräistä viitekoroista	17
2. Laki korkolain muuttamisesta	18
LIITE	20
Rinnakkaistekstit	20

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Siirtyminen talous- ja rahaliiton (Economic and Monetary Union), jäljempänä *EMU*, kolmanteen vaiheeseen yhdistää kansalliset rahamarkkinat kaikkien niiden yhteisen rahan, euron, käyttöön ottavien Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueet, jäljempänä *euroalue*, kattavaksi. Nykyisin rahamarkkinat ja niiden myötä viitekorot ovat eriytyneet valuutta-alueiden mukaan. Osallistuminen talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen sekä yhteisen rahan käyttöön ottaminen merkitsevät kansallisten valuuttojen poistumista euroalueella. Euroalueella Euroopan keskuspankki, jäljempänä *EKP*, päättää euromääräisen rahan liikkeeseen laskemisesta ja rahapolitiikasta. Kun kansalliset valuutat euron käyttöön ottamisen yhteydessä poistuvat, muuttuu myös keskeinen osa valuutta-alueiden hintalähteiden taloudellisesta perustasta. Samalla esimerkiksi varallisuusarvoissa sopimuksissa korkojen muutosten perusteena käytetyt hintakuvaajat eli viitekorot muuttuvat tai poistuvat.

EMUn kolmannessa vaiheessa Suomessa nykyisin julkaistut niin sanotut heliborkorot menettänevät asemansa keskeisinä hintalähteinä. Tuolloin ne tulisivat olemaan vain tiettyjen pankkien Suomessa harjoitettavan lyhytaikaisen varainhankinnan keskimääräisiä kustannuksia kuvaavia korkoja.

Kansallisten keskuspankkien asema osana Euroopan keskuspankkijärjestelmää rajoittaa niiden mahdollisuuksia osallistua viitekorkojärjestelmän ylläpitoon. Suomen Pankin osuus viitekorkojen määrittämisessä on kansainvälisesti poikkeuksellisen laaja. Valmisteltaessa Euroopan keskuspankkijärjestelmää Euroopan rahapoliittisessa instituutissa sovittiin, että kansalliset keskuspankit eivät keskuspankkijärjestelmässä osallistuisi muiden kuin järjestelmän korkojen julkaisemiseen. Tämä tulee käytännössä tarkoittamaan sitä, että Suomen Pankki ei EMUn kolmannessa vaiheessa enää määrää peruskorkoa eikä ole mukana Suomessa tällä hetkellä käytettävien markkinakorkojen nykymuotoisessa määrittämisessä, laskemisessa tai julkaisemisessa.

EMUn kolmanteen vaiheeseen liittyvät muutokset rahamarkkinoilla johtavat siihen, että viitekoron muutoksilla on huomattava merkitys. Yhteisen rahan oikeudellisia puit-

teita koskevassa yhteisön niin sanotussa sekundaarilainsäädännössä turvataan rahamääräisiä velvoitteita koskevien sopimusten jatkuvuus. Tämä lainsäädäntö ei kuitenkaan koske tilannetta, jossa sopimuksen ehtona oleva viitekorko poistuu tai olennaisesti muuttuu yhteisen rahan käyttöön ottamisen yhteydessä. Myöskään sopimusten ehdoissa ei aina ole määrätty viitekoron poistumista tai muuttumista koskevista tilanteista.

Heliborkorkoja on Suomessa käytetty laajasti yleisölle myönnettyjen luottojen ja talletusten viitekorkoina. Osassa luottosopimuksista ei ole ehtoa siitä, miten viitekorkoa koskevat muutokset vaikuttavat sopimukseen. Tällaisia sopimuksia on tehty lähinnä vuosien 1987 ja 1994 välisenä aikana. Viitekorkojen poistumisesta tai muuttumisesta aiheutuvan epävarmuuden johdosta on näiden sopimusten osalta tarpeen poistaa lainsäädännöllä sopimuksiin sisältyvien viitekorkoehtojen tulkintaan mahdollisesti liittyvät ongelmat. Peruskorkoa on sopimusten ohella käytetty myös lainsäädännössä suoraan sovellettavana korkona tai viitekorkona. Lainsäädäntö on tarpeen myös peruskorkoa koskevien muutosten järjestämiseksi.

2. Nykytila

2.1. Yleistä

Pankit soveltavat erilaisia korkoehtoja anto- ja otollainauksessaan siten, että luotto- ja talletussopimuksissa viitataan määrättyyn korkoon. Näiden viitekorkojen muuttuessa luoton tai talletuksen koron määrä muuttuu sopimusehtojen mukaisesti. Viitekorot voivat olla hallinnollisia, kuten Suomen Pankin peruskorko, tai markkinakorkoja, kuten heliborkorko. Viitekorkojen käytössä tapahtuu jatkuvia muutoksia. Korkojärjestelmä on markkinaehtoistunut ja asiakkaiden vaihtoehdot lisääntyneet sitä mukaa kuin säännöstelyn jäänteetkin ovat markkinoilta kadonneet. Peruskorko ei kyennyt säilyttämään asemaansa vapailla rahoitusmarkkinoilla ja se on menettänyt asemansa keskeisenä viitekorona. Se on korvautunut lähinnä heliborkoroilla ja pankkien primekoroilla. Viitekorkojärjestelmä tulee edelleen muuttumaan EMUn kolmannessa vaiheessa.

Heliborkorko ei ole rahapolitiikan väline,

vaan markkinaosapuolten varainhankintakustannuksia kuvaava korko. Markkinaehtoiisiin viitekorkoihin Suomen Pankki voi vaikuttaa melko suoraan tai vaikutus voi olla välillistä. Suorinta vaikutus on viime aikoina ollut kuukauden heliborkorkoon, jonka muutokset ovat seuranneet Suomen Pankin huutokauppakorkoa varsin kiinteästi. Muihin korkoihin Suomen Pankin rahapolitiikan vaikutus on ollut epäsuoraa siten, että mitä pidemmästä viitekorosta on kysymys sitä epävarmempi on yhteys korkotason ja rahapolitiikan välillä. Suomen Pankki ei siten vapaiden rahamarkkinoiden oloissa voi säädellä yleistä korkotasoa siinä määrin kuin se oli mahdollista puhtaan peruskorkojärjestelmän ja säänneltyjen rahamarkkinoiden aikana.

2.2. Suomen Pankin peruskorko

Edellisen Suomen Pankista annetun lain (365/1925) 17 §:n 1 momentissa mainittu diskonttokorko on ollut alun perin keskuspankkirahoituksen tärkein korko. Suomen Pankki rahoitti pankkeja ostamalla eli niin sanotusti rediskonttaamalla pankkien salkuissa olleita vekseleitä. Rediskonttauksessa käytetystä alimmasta diskonttokorosta tuli vähitellen peruskorkoisten, kiintiöityjen keskuspankkiluottojen korko, jota ryhdyttiin kutsumaan Suomen Pankin peruskoroksi. Peruskoron merkitys rahapolitiikan välineenä supistui kuitenkin 1980-luvun alussa, kun kiintiöt ylittävän rahoituksen hinnasta tuli tärkein keskuspankkirahoituksen säätelyn keino. Kun pankkien otto- ja antolainauksen korkosääntely purettiin, peruskoron merkitys supistui myös rahoitusmarkkinoilla. Suomen Pankin ohjesäännön muutoksella vuonna 1986 termi diskonttokorko vaihdettiin termiksi peruskorko. Hallituksen esityksen (HE 200/1986 vp) perusteluissa todettiin peruskoron asema hallinnollisena viitekorkona, jota käytetään eri laeissa ja sopimuksissa.

Voimassa olevan Suomen Pankista annetun lain (719/1997) toimivaltuuksia koskevan 6 §:n 2 momentin mukaan pankki määrittää peruskoron ja muut Suomen Pankin soveltamat korot. Pankki voi myös tarvittaessa määrittellä ja julkaista muitakin viitekorkoina käytettäviä korkoja. Lain 6 ja 16 §:n mukaan peruskoron määrää Suomen Pankin johtokunta. Korkolain (633/1982) 12 §:ssä on Suomen Pankille säädetty velvollisuus julkaista peruskoron muuttamista koskeva ilmoitus Suomen säädöskokoelmassa.

Peruskorko ei 1980-luvulla noussut yhtä paljon ja nopeasti kuin markkinakorot. Vuoden 1992 lopulla peruskorkopolitiikkaa muutettiin siten, että peruskorko on muuttunut useammin kuin aiemmin ja muutokset ovat olleet varsin pieniäkin.

Suomen Pankin peruskoron muutokset ajalla marraskuu 1979 — elokuu 1998

Voimaantulopäivä	Peruskorko prosenttia
01.11.1979	8,50
01.02.1980	9,25
01.06.1982	8,50
01.07.1983	9,50
01.02.1985	9,00
01.01.1986	8,50
01.03.1986	8,00
19.05.1986	7,00
16.05.1988	8,00
01.01.1989	7,50
01.11.1989	8,50
01.05.1992	9,50
01.01.1993	8,50
15.02.1993	7,50
17.05.1993	7,00
15.07.1993	6,50
16.08.1993	6,00
01.12.1993	5,50
01.02.1994	5,25
01.11.1995	5,00
15.12.1995	4,75
01.02.1996	4,50
16.09.1996	4,00

Peruskorolla ei nykyisin ole merkitystä rahapolitiikan välineenä. Aiemmin peruskoron muutos miellettiin yhdeksi osoitukseksi Suomen Pankin rahapolitiikan linjasta. Peruskoron osuus antolainauksen viitekorkona on merkittävästi supistunut. Heinäkuussa 1998 noin 11 prosenttia markkaluottokannan koroista oli sidottu peruskorkoon, mutta vain 0,5 prosenttia uusien luottojen koroista sidottiin siihen. Peruskorkoon sidottuja luottoja on nykyisin vielä 31 miljardia markkaa ja vuoden 1999 alussa niitä on arvioitu olevan alle 30 miljardia markkaa. Peruskorkoon sidottuja talletuksia oli vuoden 1998 heinäkuussa 8,2 miljardia markkaa.

2.3. Heliborkorot

Pankeille syntyi rakenteellinen korkoriski 1980-luvun puolivälissä markkinaehtoisien

varainhankinnan osuuden lisääntytyä. Pankkien korkoriskien hallinnan helpottamiseksi Suomen Pankki salli vuoden 1986 lopulla pankkien ottaa käyttöön markkinaehtoiseen viitekorkoon sidotun luotonannon. Viitekorkeiden käyttöä ei kuitenkaan sallittu yli viiden vuoden pituisissa luotoissa tai kotitalouksien asuntoluotoissa. Vuosien 1986 ja 1987 vaihteessa pankit ottivat antolainauksessaan käyttöön pankkien liikkeeseen laskevien sijoitustodistusten korkonoteerauksiin sidottuja viitekorkeja. Toukokuun alussa 1987 Suomen Pankki ryhtyi noteeraamaan lyhyitä rahamarkkinakorkeja, joita voitiin käyttää luotonannon viitekorkeina. Näitä niin kutsuttuja heliborkkorkeja (*Helsinki Interbank Offered Rate*) on kuusi ja niiden perustana olevien velkakirjojen erääntymisajat ovat 1, 2, 3, 6, 9 ja 12 kuukautta.

Lyhytaikaisten rahoitusvaateiden markkinoiden nopeaa kehitystä vuoden 1987 alussa tuki myös rahamarkkinoiden hyvä likviditeetitilanne, keskuspankkirahoitusjärjestelmän uudistukset ja erityisesti sijoitustodistusten vapauttaminen kassavarantovelvoitteesta. Kun sijoitustodistukset tulivat rahoitusmarkkinoiden tärkeimmäksi rahoitusvälineiksi, Suomen Pankki luopui kolmen kuukauden keskuspankkiluotoista ja -talletuksista ja ryhtyi säätelemään pankkien keskuspankkiasemaa suorilla sijoitustodistuskaupoilla.

Heliborkorot laskettiin aluksi päivittäin viiden suurimman liikepankin sijoitustodistusten korkotasona annetuista ostonoteerauksista. Heliborkorokojen laskentatapaan tehtiin rahoitusmarkkinoilla tapahtuneiden muutosten johdosta vuonna 1995 joitakin tarkistuksia, joilla ei kuitenkaan muutettu korkojen peruseriaatteita. Suomen Pankki on 1 päivästä kesäkuuta 1995 laskenut heliborkorot siten, että niiden määrittelyssä otetaan huomioon pankkien omille sijoitustodistuksilleen pankkipäivittäin kello 13.00 antamat suuntaa antavat korkotasona ilmaistut ostonoteeraukset kaikilta niiltä pankeilta, jotka Suomen Pankki hyväksyy rahamarkkinavastapuolikseen ja jotka Suomen Pankin käsityksen mukaan antavat säännöllisesti sijoitustodistuksia koskevat noteeraukset markkinoilla käytettävissä sähköisissä tietovälineissä. Tällä hetkellä Suomen Pankki on hyväksynyt kahdeksan pankkia rahamarkkinaoperaatioidensa vastapuoliksi. Näitä ovat Aktia Säästöpankki Oyj, Leonia Pankki Oyj, Merita Pankki Oyj, Osuuspankkien Keskus-

pankki Oyj, Skandinaviska Enskilda Banken Helsingforsfilialen, Svenska Handelsbanken Ab (publ), filialverksamheten i Finland, Unibank A/S, Helsingfors filial ja Alandsbanken Abp. Mahdollisten poikkeuksellisten noteerausten vaikutuksen vähentämiseksi noudatetaan periaatetta, jonka mukaan kussakin erääntymisajassa ylin ja alin noteeraus jätetään huomioon ottamatta ja muista lasketaan painottamaton aritmeettinen keskiarvo.

Suomen Pankista annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan Suomen Pankki voi peruskoron ja muiden pankin soveltamien korkojen määrittämisen ohella tarvittaessa määrittellä ja julkaista muitakin viitekorkeina käytettäviä korkeja. Heliborkorokojen noteeraaminen eli korkojen perusteiden, laskentapohjan ja -tavan ja muiden tekijöiden määrittely sekä korkojen julkaiseminen nykyisessä muodossa perustuu Suomen Pankin omaan päätökseen. Mikään lain säännös ei siihen velvoita.

Pankkiyhdistys käynnisti maaliskuussa 1997 täsmälleen Suomen Pankin määrittelemien ja julkaisemien heliborkorokojen vastaavien korkojen laskemisen ja julkaisemisen. Näiden rinnakkaisten heliborkorokojen julkaisemisen tarkoituksena oli turvata heliborin jatkuvuus sopimusten viitekorkeina.

Pankkien anto- ja ottolainauksen lisäksi heliborsidonnaisuutta on käytetty myös vakuutus sopimuksissa ja johdannais sopimuksissa. Heliborkorokoihin sidottuja luottoja on tällä hetkellä lähes 141 miljardia markkaa. Uusista luotoista noin puolet sidotaan heliborkorokoihin. Luottojen määrän kehittymiseen vuoden 1999 alkuun mennessä vaikuttavat useat vaikeasti arvioitavat tekijät, mutta määrän voidaan olettaa olevan runsaat 140 miljardia markkaa.

2.4. Pitkät viitekorot

Suomen Pankki ryhtyi vuoden 1988 alusta julkaisemaan erityisesti pitkien asuntoluottojen viitekorkeiksi tarkoitettuja kolmen ja viiden vuoden markkinakorkeja. Nämä Suomen Pankin laskemat pitkäaikaiset viitekorot perustuvat verollisten, pankkien liikkeeseen laskemien tai niiden takaamien, kiinteäkorkeiden ja kertakuoletteisten korkokupongilla varustettujen joukkovelkakirjojen markkinakorkeihin. Pitkäaikaiset viitekorot lasketaan viiden suurimman pankin antamien noteerausten perusteella. Jos noteerauksia on saatavissa tätä vähemmän, mutta kuitenkin vähintään kolme, viitekorot lasketaan näiden

perusteella. Korot lasketaan ja ilmoitetaan kuukausikeskiarvoina päivittäisten noteerausten perusteella. Suomen Pankki julkaisee kunkin kuukauden alussa edellisen kuukauden keskimääräiset korot käyttämällä tiedonsiirtoruuduilla. Pitkiin, erääntymisajaltaan kolmen ja viiden vuoden joukkovelkakirjojen markkinakorkoihin sidotun luoton korkoa Suomen Pankki suositteli muutettavaksi kolmen ja vastaavasti viiden vuoden välein samalla määrällä kuin kyseinen markkinakorko oli muuttunut. Erääntymisajaltaan pitkäaikaisia pankkien joukkovelkakirjalainoja, joille on saatavissa jälkimarkkinanoteerauksia, on viime aikoina laskettu liikkeesen melko vähän. Tämän johdosta pitkäaikaisen viitekoron laskentapohjan luotettavuus perustuu käytännössä vain muutamien joukkovelkakirjalainojen ostonoteerauksiin. Tällöin yksittäisen pankin luottokelpoisuusluokitus ja ostonoteerauksen satunnaisuus voivat saada huomattavan merkityksen kyseisen joukkovelkakirjan tuoton määräytymisessä.

Suomen Pankki on 15 päivänä huhtikuuta 1995 suosittanut, ettei Suomen Pankin laskevia kolmen ja viiden vuoden viitekorkoja käytettäisi enää uusissa ja uusittavissa sopimuksissa viitekorkoina. Suomen Pankki on kuitenkin jatkanut näiden pitkäaikaisten viitekorkojen julkaisemista toistaiseksi. Pitkäaikaisiin viitekorkoihin sidottujen liikkeesä olevien lainojen kanta oli vuoden 1998 heinäkuun lopussa 4,9 miljardia markkaa. Pitkäaikaiset viitekorot ovat korvautuneet pääasiassa pankkien primekoroilla ja erääntymisajaltaan pitkäköihin velkakirjoihin perustuvilla heliborkoroilla.

Pitkiä viitekorkoja koskevat samat näkökohdat kuin edellä käsiteltyjä heliborkorkoja. Niihin liittyvät ongelmat ovat kuitenkin taloudelliselta merkitykseltään pienempiä. Pitkiä viitekorkoja on käytetty myös lainsäädännössä.

2.5. Viitekorkoja koskevat rahoitustarkastuksen ohjeet

Rahoitustarkastus antoi 14 päivänä tammi-kuuta 1994 ohjeen markkamääräisissä luotoissa käytettävien luottoasiakirjojen ehdoista. Ohje perustui pankkitarkastusviraston 1 päivänä maaliskuuta 1992 antamaan vastaavan sisältöiseen ohjeeseen. Ohjeissa todetaan, että mikäli viitekoron noteeraus jostain syystä lakkaa tai sen laskentaperuste olen-

naisesti muuttuu, luottolaitos ja velallinen sopivat yhteisesti uudesta viitekorosta, jollei toissijaisesta korosta ole jo aiemmin sovittu tai jollei Suomen Pankki anna sovellettavasta korosta ohjetta. Mikäli viitekorosta ei ole sovittu tai annettu ohjetta, velkaan sovelletaan viimeksi noteerattua aikaisempaa viitekorkoa eli korko jäädytetään tälle tasolle. Ohjeessa todetaan, että luottolaitos ei voi yksipuolisesti määrätä uutta viitekorkoa edes siten, että se "mahdollisimman hyvin vastaa" aikaisemmin sovellettua viitekorkoa. Velkakirjassa tulee olla ehto, jota soveltamalla voidaan laukaista jäädytetty tilanne. Mikäli valittavasta viitekorosta ei päästä sovintoon, luottolaitoksen on kuultava luottolaitoksia valvovia viranomaisia ennen uuden viitekoron valitsemista.

Rahoitustarkastuksen ohje oli voimassa 14 päivästä helmikuuta 1994 lähtien ja koskee kyseisen ajankohdan jälkeen tehtyjä sopimuksia. Aiempi pankkitarkastusviraston vastaavan sisältöinen ohje tuli voimaan 1 päivänä helmikuuta 1992 ja siinä suositeltiin, että pankit muuttavat vuoden 1993 loppuun mennessä luottoasiakirjansa ohjeiden mukaisiksi. Helmikuussa 1994 annettu ohje on sittemmin korvattu 15 päivänä elokuuta 1996 voimaan tulleella vastaavan sisältöisellä ohjeella.

Viitekoron määräytymisperusteen olennainen muutos siis edellyttäisi rahoitustarkastuksen ohjeen mukaan joko uutta sopimusta tai viranomaisohjetta. Rahoitustarkastuksen ohjeen mukaiset ehdot sisältyvät vuoden 1994 jälkeen tehtyihin luottoasiakirjoihin. Aikaisempiin luottosopimuksiin sisältyy vain erilaisia yleisiä lausekkeitä osapuolten oikeudesta muuttaa luottosopimusta kirjallisesti.

Käytännössä luottoasiakirjoihin on viitekoron noteerauksen lakkaaminen tai keskeyttäminen varalta otettu Pankkiyhdistyksen mallisopimuksen mukainen ehto. Tällaisen ehdon mukaan, mikäli viitekoron noteeraaminen lopetetaan tai sen noteeraaminen keskeytetään, velkaan sovellettava viitekorko valitaan Suomen Pankin ohjeiden mukaisesti. Jos Suomen Pankki ei anna uudesta viitekorosta ohjeita, eivätkä pankki ja velallinen pääse sopimukseen käytettävästä viitekorosta, velkaan sovellettavana viitekorkona käytetään ennen viitekoron noteerauksen lakkaamista tai keskeytystä sovellettua viitekoron arvoa. Jos velallinen ja pankki eivät pääse sopimukseen uudesta viitekorosta kuuden kuukauden kuluessa viitekoron noteerauksen

lakkaamisesta tai keskeyttämisestä, pankki määrittelee uuden viitekoron kuultuaan pankkeja valvovia viranomaisia.

Rahoitustarkastus antoi 1 päivänä kesäkuuta 1994 ohjeen talletussopimuksista. Tämän 1 päivänä heinäkuuta 1994 voimaan tulleen ottolainausta koskevan ohjeen mukaan talletussopimuksen muutosmenettely oli aina suhteutettava muutettavan kohdan painoarvoon koko talletussopimuksesta. Sopimuksen kannalta olennaisten ja keskeisten sopimuskohtien muutokset (esimerkiksi viitekorko, marginaali, koron laskentaperusteet) edellytti kirjallista ilmoitusmenettelyä. Ohjeessa oli luottolaitoksille asetettu siirtymäaika 30 päivään kesäkuuta 1995 asti, johon mennessä niiden tuli saattaa ottolainaussopimuksensa ohjeen mukaisiksi. Tuolloin voimassa olleisiin sopimuksiin ei ohjetta sovelleta. Kesäkuussa 1994 talletussopimuksista annettu ohje korvattiin 15 päivänä elokuuta 1996 voimaan tulleella vastaavan sisältöisellä ohjeella.

2.6. Korkolaki

Korkolain 3 §:n 2 momentin mukaan, jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa korkokantaa kuitenkin määräämättä, velallisen on maksettava vuotuista korkoa kulloinkin voimassa olevaa Suomen Pankin vahvistamaa kolmen kuukauden markkinakoron vuosikeskiarvoa vastaavan korkokannan mukaisesti (Suomen Pankin vahvistama viitekorko). Suomen Pankki vahvistaa 2 momentissa tarkoitetun korkokannan prosenttiyksikön tarkkuudella vuosittain joulukuussa seuraavaksi kalenterivuodeksi. Korkolain 4 §:n 3 momentin mukaan, jos velasta ei ole sovittu maksettavaksi korkoa, velallisen on maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää seitsemällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan Suomen Pankin vahvistaman viitekoron.

2.7. Viitekorot eräissä Euroopan yhteisön jäsenmaissa

Yleistä

Luottomarkkinoilla tehtävät sopimukset jaetaan korkosidonnaisuuden mukaan yleensä vaihtuvakorkoisiin ja kiinteäkorkoisiin. Vaihtuvakorkoisissa sopimuksissa korkoa voidaan tarkistaa kesken lainakauden, kun

taas kiinteäkorkoisissa sopimuksissa korosta sovitaan sopimushetkellä, eikä sitä sen jälkeen enää muuteta. Vaihtuvakorkoisten sopimusten korko tarkistetaan tyypillisesti sillä aikavälillä, minkä pituiseen viitekorkoon laina on sidottu. Esimerkiksi 12 kuukauden viitekorkoon sidottujen lainojen korko tarkistetaan kerran vuodessa. Tyypillisiä sopimuksissa käytettäviä korkosidonnaisuuksia ovat pankkien varainhankintakustannusten pohjalta laskettavat rahamarkkinoiden viitekorot sekä pankkien omat primekorot.

Euroopan maat voidaan jakaa sen mukaan, käytetäänkö maassa pääasiassa kiinteä- vai vaihtuvakorkoisia sopimuksia. Varsinkin Isoa-Britanniaa pidetään tyypillisenä esimerkkinä vaihtuvakorkoisesta taloudesta. Muun muassa asuntolainoista yli 90 prosenttia on Isossa-Britanniassa vaihtuvakorkoisia. Vastaavasti Saksaa pidetään kiinteäkorkoisena taloutena. Vain alle kymmenen prosenttia Saksassa myönnettävistä asuntolainoista on vaihtuvakorkoisia. Muut Euroopan maat asettuvat Ison-Britannian ja Saksan välimaastoon. Esimerkiksi Ruotsissa noin 50 prosenttia asuntolainoista on ollut kiinteäkorkoisia tai pitkiin markkinakorkoihin sidottuja.

Tyypillisesti vaihtuvakorkoisten lainasopimusten korot seuraavat melko läheisesti markkinakoroissa tapahtuvia muutoksia. Yleisöluotoissa suorat viittaukset esimerkiksi rahamarkkinoilla käytettäviin viitekorkoihin eivät silti kaikissa maissa ole yhtä yleisiä kuin Suomessa. Usein suorat viittaukset sopimuksissa rahamarkkinakorkoihin rajoittuvat lähinnä rahan tukkumarkkinoille (muun muassa vaihtuvakorkoiset joukkovelkakirjat, syndikoidut yritysluotot) sekä johdannaismarkkinoille (muun muassa korkofutuurit, korkoterminisopimukset sekä valuutan- ja koronvaihtosopimukset). Sen sijaan yleisöluotoissa koron määräytymisperusta voi vaihdella pankkikohtaisesti.

Rahamarkkinoiden viitekorosta ovat maailmanlaajuisesti tunnetuimpia Lontoossa noteerattavat liborkorot (*London Interbank Offered Rate*). Liborkorkoja noteerataan kaikille merkittävälle valuutoille ja ne ovat keskeisin kansainvälisessä luotonannossa käytettävä viitekorko. Ison-Britannian pankkiyhdistyksen (*British Bankers' Association* eli *BBA*) ylläpitämä BBA-Libor -korko kuvaa käytännössä sitä hintaa, jolla merkittävimmät Lontoon rahamarkkinoilla toimivat pankit ovat valmiita tekemään keskenään pankkien

välisiä lyhytaikaisia talletuksia. Liborkorkojen laskemista varten Ison-Britannian pankkiyhdistys on valinnut 16 pankin ryhmän, joiden julkisia korkonoteerauksia se jatkuvasti seuraa. Kunakin päivänä noteerattava liborkorko määräytyy valuutasta riippuen neljästä kahdeksaan keskimmäisen hintanoteerauksen keskiarvona.

Nykyisin vastaavanlaisia rahamarkkinoiden viitekorkoja noteerataan myös muissakin Euroopan finanssikeskuksissa. Tunnetuimpia näistä ovat Tukholmassa noteerattava stibor, Frankfurtissa noteerattava fibor sekä Pariisissa noteerattava pibor. Normaalisti korkonoteeraukset perustuvat kussakin maassa toimivien pankkien lyhytaikaisen varainhankinnan kustannuksille ja niiden ylläpidosta vastaavat maiden pankkiyhdistykset tai muut vastaavat elimet.

Keskuspankkien noteeraamat hallinnolliset korot ovat perinteisesti olleet monessa Euroopan maassa yksi keskeinen viitekorko. Viime vuosina useimmat keskuspankit ovat kuitenkin luponeet hallinnollisten korkojen noteeraamisesta.

Ruotsi

Ruotsissa stiborkorko määritellään samoille ajanjaksoille kuin helibor Suomessa. Päivittäiset noteeraukset lasketaan viiden ruotsalaisen pankin perusteella. Ulkomaisia pankkeja ei ole hyväksytty järjestelmään mukaan. Noteeraus lasketaan kaikkien viiden pankin noteeraamista pankkien välisten talletusten korkojen keskiarvosta. Pankeilla on oikeus saada toisiltaan hintanoteeraus laskentahetkellä 100 miljoonalle Ruotsin kruunulle. Pankkien välisillä talletusmarkkinoilla, joiden pohjalta stibornoteeraukset lasketaan, käydään kauppaa hyvin vähän. Pääasiassa Ruotsin rahamarkkinoilla käydään kauppaa niin sanotuilla statsskuldväxel-velkakirjoilla. Kuitenkin korkotasot näiden markkinoiden välillä eroavat harvoin.

Pankit päivittävät stiborkorkoon käytettävät korot paikalliseen Penningmarknadsinformation Ab:n ylläpitämään tietojärjestelmään, josta Svenska Handelsbanken ne kerää ja laskee keskiarvot. Yritysten vaihtuvakorkoiset luotot on pääsääntöisesti sidottu stiborkorkoon.

Ruotsin keskuspankki laskee ja noteeraa myös niin sanottua referensrätan diskonttonimistä viitekorkoa. Viitekorkoa julkaistaan yksinomaan aikoinaan keskuspankin käyttä-

mään rahapolitiikan jälleenrahoituskorkoon kytkettyjen sopimusten jatkuvuuden turvaamiseksi. Korolla ei nykyoloissa ole enää minkäänlaista rahapoliittista merkitystä. Ruotsin keskuspankki voi toistaiseksi jatkaa viitekoron julkaisemista, koska Ruotsi ei tässä vaiheessa osallistu euroalueeseen.

Saksa

Saksassa fiborkorkoa käytetään hyvin harvoin, lähinnä vain rahoitusmarkkinoilla käytettävissä rahoitusvälineissä. Niissäkin käytetään useimmiten liborkorkoa. Yritysten ja kuluttajien luotot on sidottu pankkikohtaisesti määriteltyihin korkoihin. Pankeilla ei ole yhtenäistä käytäntöä näiden korkojen määrittelyssä. Luottokoron hinta heijastaa pankin jälleenrahoituskustannuksia.

Asuntoluotot myönnetään Saksassa hypoteekkipankkien kautta. Kaikki merkittävät liikepankit omistavat myös oman hypoteekkipankin. Näiden antamilla luotoilla on muita edullisempi verotuskohtelu.

Myös Saksassa keskuspankin diskonttokorkoa (*Diskontsatz*) ja lombardkorkoa (*Lombartsatz*) käytetään viitekorkona lainsäädännössä ja sopimuksissa. Diskonttokoron siirtymäkautta koskevan lakiehdotuksen (*Diskontsatz-Überleitungs-Gesetz*) mukaan diskonttokorko tullaan vuoden 1999 alusta korvaamaan peruskorolla kolmen vuoden siirtymäajan kuluessa. Peruskorko olisi siirtymäkauden alussa yhtä suuri kuin viimeksi vahvistettu diskonttokorko. Peruskoron muutokset sidottaisiin EKP:n vastaavan ajanjakson koron muutoksiin ja vahvistetaan kolme kertaa vuodessa. Liittohallitus oikeutettaisiin korvaamaan myös lombardkoron EKP:n korolla, joka lähinnä vastaa lombardkoron tarkoitusta. Lailla liittohallitus oikeutettaisiin korvaamaan myös fiborkorko korolla, joka lähinnä vastaa sen tarkoitusta.

Iso-Britannia

Isossa-Britanniassa käytetään vaihtuvakorkoisissa yrityslainoissa pääsääntöisesti viitekorkoina liborkorkoa. Liborkorko noteerataan useamman eri tahon toimesta. Oikeudellisissa asiakirjoissa on usein oma määritelmänsä liborkorolle esimerkiksi siten, että sillä tarkoitetaan korkotasoa, jolla pankit tarjoavat markkinakelpoisina määrinä talletuksia toisille johtaville pankeille pankkien välisillä markkinoilla Lontoossa.

Käytetyin noteeraus on nykyisin Englannin pankkiyhdistyksen laskema BBA-Libor. Sillä tarkoitetaan korkotasoa, jolla talletuksia on yleisesti saatavissa pankkien välisillä markkinoilla Lontoossa pankkipäivittäin kello 11.00. BBA-Libor -korko ilmoitetaan kolmelletoista kansainväliselle valuutalle. Yhdistys tulee julkaisemaan myös euro BBA Libor -korkoa, jäljempänä *eurolibor*. Korkonoteeraukset koetaan päivittäin kullekin koko kuukaudelle 1—12 kuukauden osalta yleensä kuudeltatoista pankilta. Neljää korkeinta ja matalinta noteerausta ei oteta mukaan. Jäljelle jäävistä kahdeksasta lasketaan aritmeettinen keskiarvo, joka muodostaa BBA-Libor -koron kyseisessä valuutassa.

Asuntoluotot otetaan asunto-osuuskunta (*Building Society*) -nimisten rahoituslaitosten tai pankkien kautta. Nämä ilmoittavat kukin itsenäisesti kulloinkin voimassa olevan asuntolainan (*mortgage*) koron. Building Society -laitokset rahoittavat itseään yleisön talletusten (*savings accounts*) avulla, lyhyillä rahamarkkinoilla tai laskemalla liikkeeseen joukkovelkakirjalainoja.

Pankit käyttävät yhtenä viitekorkona luotonannossaan peruskorkoa (*base rate*). Jokainen pankki päättää itsenäisesti omasta base rate -korostaan. Yleensä se seuraa Ison-Britannian keskuspankin niin sanottua intervention-korkoa siten, että pankkien base rate -korkojen muutokset ovat samansuuruisia kuin keskuspankin interventiokoron muutokset. Pankit ovat kuitenkin silloin tällöin muuttaneet omaa base rate -korkoaan ilman keskuspankin korkomuutosta. Pankkien base rate -korkoa käytetään kulutusluotoissa ja yritysten sekä yksityisten henkilöiden luotollisissa shekkitileissä.

Pankkien base rate -korot ovat käytännössä olleet lähes samalla tasolla kuin kolmen kuukauden markkinakorko ja asuntolainan korko on ollut noin 1,2—1,3 prosenttiyksikköä korkeammalla tasolla.

3. Viitekorot euroalueella

Euroopan keskuspankkijärjestelmän rahapolitiikan toiminnallisena korkotavoitteena tulee olemaan lyhyt markkinakorko, todennäköisesti euron yön yli -korko. Yön yli -korko tulee myös olemaan ainoa viitekorko, jota EKP ryhtyy väliaikaisesti laskemaan. Kuitenkin itse julkaiseminen tulee myös yön yli -koron osalta jäämään markkinaosapuolille.

Rahapolitiikan ohjauskorkoina keskuspankkijärjestelmällä tulee olemaan kahden viikon erääntymisajalle määritettävä huutokauppakorko sekä maksuvalmiusluottokoron ja maksuvalmiustalletuksille maksettavan koron perusteella määrittyvä korkoputki yön yli -korolle. Järjestelmän ohjauskorot tulevat hyvin pitkälle määrittelemään pankkien rahamarkkinoilla tapahtuvan lyhytaikaisen euromääräisen varainhankinnan hintatason ja sitä kautta edelleen euromääräisten velkakirjojen perusteella laskettavan rahamarkkinoiden viitekorkotason. Vapaiden pääomaliikkeiden johdosta ei ole mahdollista, että erilaisten viitekorkojen taso voisi kovinkaan merkittävästi poiketa euroalueen sisällä maakohtaisesti.

Huomattava osa euroalueella toteutettavasta pankkien lyhytaikaisesta varainhankinnasta tulee tapahtumaan keskuspankkijärjestelmän kahden viikon huutokauppakorkoa lyhyemmissä erääntymisajoissa. Varsinkin yön yli -talletukset sekä muu hyvin lyhytaikainen pankkienvälinen rahoitus muodostunevat nähtävästi vallitseviksi pankkien likviditeetin hallinnan keinoiksi. Järjestelmän ohjauskorot tulevat ohjaamaan hyvin pitkälle pankkien lyhyen varainhankinnan kustannuksia. Koska euroalueen rahamarkkinat tulevat olemaan varsin likvidit, ei ole nähtävissä, että kaikkien lyhyimmät pankkienväliset korot voisivat poiketa kovin olennaisesti rahapolitiikan tavoitekorosta. Jos korkopoikkeamia muodostuisi esimerkiksi EMU-alueen eri finanssikeskusten välille, erot hyödynnettäisiin nopeasti tehokkaan tiedonvälityksen sekä hyvin toimivien maksujärjestelmien johdosta.

Sen sijaan kahta viikkoa pitemmissä erääntymisajoissa markkinaodotukset tulevat hyvin pitkälle säätelemään rahamarkkinoiden korkotason. Erityisesti keskuspankkijärjestelmän rahapolitiikkaan liittyvät odotukset tulevat heijastumaan nopeasti rahamarkkinakorkojen erääntymisaikarakenteeseen pitemmissä jaksoissa.

Keskeisimpiä markkinoita, joiden perusteella euromääräisten rahamarkkinakorkojen viitetaso muodostuu, ovat talletusten pankkien väliset niin sanotut varainhankinta- eli interbank-markkinat sekä valtioiden euroissa liikkeeseen laskemien velkasitoumusten sekä valtion velkakirjojen markkinat. On odotettavissa, että hyvän luottokelpoisuuden omaavien EMU-valtioiden liikkeeseen laskemien ja aktiivisten jälkimarkkinoiden kohteena olevat velkainstrumentit muodostavat pohjan,

jonka alle muut viitekorot eivät juuri alenisi. Kaikkein parhaimmat laina-asiakkaat voivat saada luottoa vallitsevaa viitekorkotasoa alemmalla korolla. Aivan lyhyimmissä erääntymisajoissa likvidejä valtion velkakirjojen jälkimarkkinoita ei kuitenkaan välttämättä tule muodostumaan. Tällöin koronmääräytymisen pohjana toimivat hyvän luottokelpoisuuden omaavien pankkien oman lyhytaikaisen varainhankinnan kustannukset ja niiden pohjalta laskettavat rahamarkkinoiden viitekorot.

Toistaiseksi on epäselvää, mitä rahoitusvälineitä tullaan lopulta eniten käyttämään pankkien välisillä markkinoilla. Esimerkiksi Saksassa on tähän asti nojattu hyvin paljon pankkien välisiin talletuksiin, jotka kuitenkin ovat muun muassa jälkimarkkinakelpoisuuden puuttumisen vuoksi esimerkiksi Suomessa käytössä olevia pankkien sijoitustodistuksia jäykempiä rahoitusvälineitä. Siirtymistä jälkimarkkinakelpoisiin rahamarkkinavälineisiin ovat Saksassa hidastaneet muun muassa markkinaehtoisien varainhankinnan Suomea pitemmät historialliset perinteet sekä arvopaperimarkkinoiden pitkään jatkunut kehittymättömyys.

Toisaalta on kuitenkin mahdollista, että monista eduistaan huolimatta myöskään pankkien sijoitustodistuksista ei tule johtavaa euroalueen rahamarkkinavälineitä. Ensinnäkin saattaa olla, että pankkikeskeisyyden vähentyessä yritykset ryhtyvät hakemaan markkinaehtoista rahoitusta entistä enemmän suoraan markkinoilta, jolloin esimerkiksi yritystodistuksista tulee pankkien sijoitustodistuksia merkittävämpiä välineitä. Toiseksi kaikissa maissa pankeilla ei ole yhtä voimakkaita perinteitä tai soveltuvaa infrastruktuuria hakea varoja markkinoilta sijoitustodistusten kaltaisilla välineillä. Kolmanneksi, pankit voivat markkina-alueen laajentuessa ryhtyä yhä enemmän vaatimaan vakuuksia myös keskinäisessä luotonannossaan, jolloin niin sanotut reposopimukset ja vakuudelliset talletukset saattavat muodostua sijoitustodistuksia tärkeämmäksi varainhankintamuodoksi.

Euroopan unionin pankkiyhdistysten liitto (*the Banking Federation of the European Union*) ja Englannissa toimiva rahoitusmarkkinayhdistys ACI (*the Financial Markets Association, Association Cambiste International*) sopivat vuoden 1997 lopussa uudesta rahamarkkinaviitekorosta nimeltään EURO Interbank Offered Rate "EURIBOR", jäljem-

pänä *euriborkorko*. Yhdistykset hyväksyivät menettelytapasäännöt (*EURIBOR-Code of Conduct*), joita sovelletaan sekä euriboriin että sitä koskevia noteerauksia antaviin pankkeihin. Menettelytapasääntöjen mukaan euriborkorko on korko, jolla pankki, jolla on hyvä luottokelpoisuus, tarjoaa euromääräisiä pankkien välisiä määräaikaista talletuksia euroalueella toiselle hyvään luottokelpoisuusluokkaan kuuluvalla pankilla kello 11.00 Brysselin aikaa ("paras hinta parhaiden pankkien välillä").

Euroopan unionin pankkiyhdistyksen liiton 18 jäsenjärjestöä, mukaanlukien Suomen Pankkiyhdistys ry, jäljempänä *Pankkiyhdistys*, perustivat tammikuun 13 päivänä 1998 EURIBOR Fédération Bancaire Européenne (EURIBOR FBE) -nimisen kansainvälisen yhdistyksen. Järjestön tarkoituksena on kehittää ja tukea EURO Interbank Offered Rate'iin "EURIBOR'iin" liittyviä toimintoja. Yhdistyksen perustamista koskevan sopimuksen mukaan euriborilla tarkoitetaan euron rahamarkkinaviitekorokorkoa. Sopimuksessa määrätään muun muassa järjestön jäsenyydestä, toimielimistä ja niiden tehtävistä sekä taloushoidosta. Järjestön toimielimiä ovat yleiskokous (*General Assembly*), johtokunta (*Executive Board*) ja ohjauskomitea (*Steering Committee*). Myös ACI on perustanut vastaava yhdistyksen nimeltään EURIBOR ACI. Ohjauskomitea on yhdistysten yhdessä valitsema euribor-menettelytapasääntöjä hallinnoiva toimielin.

Euribor-menettelytapasäännöt sisältävät määräykset muun muassa euribor-pankkien valintaedellytyksistä, lukumäärästä, mukana olevien pankkien vaihtamisesta, pankkien velvollisuuksista sekä ohjauskomitean kokoonpanosta, tehtävistä ja oikeuksista. Euribor-noteerauksia antavat pankit eli niin sanottu pankkipaneeli, valittiin toukokuussa 1998. Euribor-pankit ovat EMU-alueella toimivia johtavia, EMU-alueen rahamarkkinoilla aktiivisia pankeja, joilla on hyvä luottokelpoisuus. Euroalueen rahamarkkinoiden moninaisuus on otettu huomioon siten, että jokaisesta EU-maasta on vähintään yksi pankki. Suomesta mukana on Merita Pankki Oyj. Pankkipaneeliin kuuluu 47 pankkia euroalueelta. Eräiden euroalueen valtioiden pankit vuorottelevat kuuden kuukauden välein. Lisäksi paneeliin kuuluu neljä muuta pankkia euroalueen ulkopuolisista yhteisön jäsenvaltioista sekä kuusi suurta yhteisön jäsenvaltioiden ulkopuolista kansainvälistä

pankkia, joilla on merkittävää toimintaa euroalueella. Pankkipaneelin kokoonpano tarkistetaan tarvittaessa vuoden kuluttua ja sen jälkeen säännöllisesti sen varmistamiseksi, että vain kaikkein aktiivisimmat pankit ovat mukana.

Euribor-järjestelmään osallistuvat pankit antavat tiedot myös lyhyttä yön yli -markkinakorkoa eli niin kutsuttua Eonia-korkoa (*Euro OverNight Index Average*) varten, jota Euroopan keskuspankki laskee ja jonka se toimittaa julkaistavaksi.

Euriborin laskennan keskeisenä syynä on tarve euroalueen laajuiseen viitekorkoon rahamarkkinasopimuksissa. Tarkoitus on, että euriboria on mahdollista käyttää viitekorkona uusissa sopimuksissa vuoden 1999 alun jälkeen. Euriborin lisäksi vaihtoehtoina uusien sopimusten viitekorkoina ovat muun muassa Lontoossa laskettava eurolibor ja pankkien primekorot. Kaikki rahoitusvälineet, joihin nämä korot perustuvat, ovat vuoden 1999 alun jälkeen euromääräisiä. Euroopassa lyhyitä markkinakorkoja on käytetty lähinnä rahamarkkinasopimuksissa. Sen sijaan Suomessa heliborkorkoa käytetään laajemmin luottojen viitekorkona kuin vastaavia korkoja muualla Euroopassa. Rahoituksen tukkumarkkinat ja etenkin johdannaismarkkinat tulevat viime kädessä ratkaisemaan, mikä rahamarkkinakorko tulee lopulta olemaan johtava eurooppalainen viitekorko kuhunkin käyttötarkoitukseen.

4. Nykytilan arviointi

EMUn kolmannessa vaiheessa kansalliset keskuspankit muodostavat Euroopan keskuspankkijärjestelmän yhdessä EKP:n kanssa. Rahapolitiikan mahdollisimman tehokkaan välittymisen kannalta on tarkoituksenmukaista, että korkojärjestelmä muodostuisi euroalueella mahdollisimman nopeasti yhteneväiseksi. Rahapolitiikan selkeyden ja ymmärrettävyyden kannalta eivät keskuspankkijärjestelmässä olevat keskuspankit voi olla mukana julkistamassa omia kansallisia viitekorkojaan. Tämän vuoksi valmisteltaessa Euroopan keskuspankkijärjestelmää Euroopan rahapolitiisessa instituutissa sovittiin, että kansalliset keskuspankit lopettavat kansallisten korkojen julkaisun sekä rohkaisevat markkinoita laskemaan ja julkaisemaan kaikkia euroalueen valtioita koskevaa markkinaehtoista viitekorkoa, joka heijastaisi mahdollisimman kattavasti korkotasoa koko

euroalueella. EKP tulee laskemaan ainoastaan EMU-alueen pankkien välisten markkinoiden efektiivistä yön yli -korkoa eli edellä mainittua Eonia-korkoa, koska sen laskeminen edellyttää sellaisen luottamuksellisen markkinatiedon keräämistä, jota pankit eivät halua luovuttaa millekään yksityiselle taholle.

Kansallisilla rahoitusmarkkinoilla voitaisiin periaatteessa ainakin jonkin aikaa noteerata myös kansallisia viitekorkoja. Esimerkiksi Helsingissä toimivat pankit, muun muassa Pankkiyhdistyksen jäsenpankit, voisivat jatkossakin ylläpitää viitekorkoja, jotka kuvaisivat Suomen rahoitusmarkkinoilla toimivien pankkien varainhankinnan kustannuksia. Jos pankkien oman keskinäisen varainhankinnan kustannuksia aletaan euroalueella hinnoitella yhä enemmän libor- tai euriborpohjaisesti, on kuitenkin todennäköistä, että kansallisten viitekorkojen merkitys ainakin tukkumarkkinoilla alkaisi melko nopeastikin vähentyä.

Jos kansallisia viitekorkoja ylläpidettäisiin euron käyttöön ottaneiden valtioiden alueella, ne eivät todennäköisimmin käytännössä voisi poiketa kovinkaan paljon euroalueen johtavista viitekorista. Pienehköjä korkoeroja voisivat aiheuttaa muun muassa laskuperustassa tai laskukäytännöissä olevat erot. Helsingissä toimivien pankkien ryhmä olisi myös esimerkiksi toimintansa laajuudeltaan erilainen kuin Lontoossa toimivien tai euriborien pohjana olevien pankkien ryhmä. Jos näiden varainhankintakustannuksissa tai varainhankinnassa käytettävissä rahoitusvälineissä, muun muassa talletuksissa tai sijoitustodistuksissa, olisi eroja, saattaisivat myös viitekorot poiketa jonkin verran. Jatkossa eroja saattaisi aiheutua myös silloin, kun kansallisten viitekorkojen olemassa olon todellinen pohja, maan rahamarkkinoilla käytävä aktiivinen kaupankäynti alkaisi vähentyä, jolloin noteerauksien taloudellinen pohja kävisi kapeammaksi.

Todennäköisesti Eurooppaan muodostuu yksi johtava rahamarkkinoiden viitekorko. Viime vaiheessa markkinoiden ratkaistavaksi jää, mitä korkoa ryhdytään käyttämään yleisesti hintalähteenä rahoituksen tukkumarkkinoilla ja muun muassa Euroopan johtavissa johdannaispörssissä noteerattavissa korkojohdannaisopimuksissa.

Viitekorkojen tulevaisuus liittyy lainsäädännössä käytettyjen korkosäännösten sekä olemassa olevien sopimusten ja muiden oikeudellisia vaikutuksia omaavien asiakirjojen

korko- ja viitekorkoehtojen tulkintaan. Suomen Pankin lopettaessa keskuspankkijärjestelmän osana peruskoron määräämisen tulee lainsäädännössä ja olemassa olevissa sopimuksissa olevat Suomen Pankin peruskorkoa koskevat säännökset muuttaa tai niiden tarkoittama korko korvata uudella korolla.

Euron käyttöön ottaminen johtaa myös Suomessa laajasti käytettyjen heliborkkorkojen muuttumiseen tai lopettamiseen. Sopimuksissa olevien korko- ja viitekorkomainintojen tulkintaan liittyvien epävarmuuksien vähentäminen on tarpeen tilanteissa, joissa ei ole mitenkään varauduttu koron muuttumiseen tai lopettamiseen. Sopimuksissa, joissa on korkomuutoksia koskeva ehto, noudatetaan ehdon mukaista menettelyä. Lain voimaantulon jälkeisissä uusissa sopimuksissa on sopimusosapuolten keskinäinen asia, mitä viitekorkoja jatkossa tullaan käyttämään.

5. Ehdotetut muutokset

Peruskorko ja muut viitekorot

Ehdotuksen mukaan aiemmin Suomen Pankin määräämän peruskoron vahvistaisi talous- ja finanssipoliittisia asioita käsittelevä ministeriö kahdesti vuodessa. Luonteeltaan peruskorko ei vastaa yhtäältä lyhyitä markkinakorkoja eikä toisaalta pitkiä korkoja. Tarkoituksenmukaisimpana vaihtoehtona Suomen Pankin peruskorolle ja vähiten ristiriidassa sen luonteen kanssa voidaan pitää vuoden markkinakorkoa. Peruskorko olisikin vahvistamista edeltävien kolmen kuukauden aikana julkaistun 12 kuukauden markkinakoron keskiarvo.

Peruskorkoa on käytetty sekä suoraan sovellettavana korkona että viitekorkona lainsäädännössä ja sopimuksissa. Lakiehdotuksen tarkoituksena on muuttaa useissa eri laeissa ja muissa säädöksissä olevat Suomen Pankin peruskorkoa koskevat viittaukset yleissäännöksellä. Samalla lakiehdotuksen tarkoituksena on järjestää sopimuksissa ja muissa asiakirjoissa olevien Suomen Pankin peruskorkoa tarkoittavien viittausten jatkuvuus vastaavasti lakiin perustuvalla yleissäännöksellä. Peruskorko muuttuisi hallinnollisesta korosta markkinakorkoa mukailevaksi koroksi. Ehdotetuilla peruskorkoa koskevilla uudistuksilla ei muuteta peruskoron määrää viittausten korvautumishetkellä. Suomen Pankin peruskoron korvaavan perusko-

ron määrä olisi lain voimaan tullessa sama kuin Suomen Pankin viimeksi määräämän peruskoron määrä. Vasta vahvistettaessa peruskorko ensimmäisen kerran kesäkuussa 1999 tulisi sen määräksi 12 kuukauden markkinakorko pyöristettynä prosenttiyksikön neljäsosan tarkkuuteen.

Suomen Pankin aiemmin määrittelemät ja julkaisemat heliborkkorot korvattaisiin niitä vastaavilla toisilla markkinakoroilla. Päätösvalta siitä, mitkä nimenomaiset korot korvaisivat heliborkkorot, olisi ministeriöllä. Lakiehdotuksen mukaisella järjestelyllä ei sinänsä muuteta viitekoron määrää korvautumishetkellä.

Lakiehdotuksen tarkoituksena on sopijapuolten oikeusturvaa selventämällä säätää massasopimuksien tulkinnasta silloin, kun niihin sisältyvään viitekorkoehtoon sopijapuolista riippumattomien olosuhteiden muutosten johdosta aiheutuu aukkotilanne. Lakiehdotuksella sopimuksen ehtona oleva viitekorko korvataan toisella alkuperäistä viitekoron tarkoitusta mahdollisimman hyvin vastaavalla uudella viitekorolla siinä tapauksessa, että alkuperäinen viitekorko häviää tai muuttuu tosiasiallisesti taikka nimellisesti toiseksi. Lakiehdotuksella pyritään estämään se, että osapuolet joutuisivat tuomioistuinkäsittelyssä hakemaan ratkaisua sopimuksen tulkintaan. Ehdotuksella pyritään myös siihen, että sopimusehtoa koskeva tulkintaa ei ilman osapuolten suostumusta ratkaistaisi sopimuksen purkamisella, koska siitä saattaa aiheutua osapuolille sopimuksen jatkumiseen verrattuna selvästi haitallisempia seuraamuksia. Viitekoron lakiehdotuksen mukaisen korvautumisen voidaan yleensä katsoa olevan käytännössä taloudellisilta seuraamuksiltaan yksittäiselle sopijapuolelle vähäinen.

Korkolain mukaiset korot

Korkolain muuttaminen on tarpeen lähinnä sen vuoksi, että uuden Suomen Pankista annetun lain nojalla pankki ei enää vahvista mitään markkinakorkoja eikä siten myöskään korkolain mukaisten korkojen perustana olevaa kolmen kuukauden markkinakorkoa. Suomen Pankin sijasta korkolain mukaiset korot vahvistaisi asianomainen ministeriö.

Pitkät viitekorot

Pitkäaikaiset, kolmen ja viiden vuoden viitekorot ovat muun muassa valtion laino-

jen markkinoiden laajenemisen vuoksi menettäneet todenmukaisen hintalähteen ominaisuuttaan. Euroalueelle ei kuitenkaan muodostune mitään yleisesti käytettäviä pitkiä viitekorkoja. Tämän vuoksi niitä ei ole tarkeitus korvata muilla koroilla. Vuoden 1999 tammikuun alun jälkeen pitkiin viitekorkoihin sidotut sopimukset jatkuvat normaalisti koronmääräytymisjakson loppuun. Sen jälkeen asiakkaan ja pankin tulee sopia uudesta viitekorosta.

6. Esityksen vaikutukset

Suomen Pankin tämänhetkinen peruskorko on 4 prosenttia. Se on määritetty 16 päivänä syyskuuta 1996. Lakiehdotuksen mukaan peruskoron suuruus määräytyisi vahvistamiskuukautta edeltävien kolmen kuukauden aikana julkaistun 12 kuukauden markkinakoron keskiarvon mukaisesti. Esimerkiksi vuoden 1998 maalisk., huhti- ja toukokuun aikana julkaistun 12 kuukauden heliborkoron keskiarvo on 3,91 prosenttia. Lakiehdotuksen mukaan peruskorko lasketaan prosenttiyksikön neljänneksen tarkkuudella, joten ehdotuksen mukainen uusi peruskorko olisi edellä mainituin perustein laskettuna sama kuin nykyinen peruskorko eli 4 prosenttia.

Muiden viitekorkojen osalta lakiehdotus koskee suoranaisesti ainoastaan sopimuksia, joissa ei ole ehtoa koron muuttumisesta. Tällaisia ovat lähinnä ennen vuotta 1994 tehdyt luottosopimukset. Siten esitys koskee ainoastaan rajallista määrää luottoja, joiden kokonaismäärää on kuitenkin vaikea arvioida. Vuoden 1994 jälkeen myönnettyissä yleisöluottosopimuksissa viitekoron muuttuminen on yleensä otettu huomioon sopimusehdoissa. Näissäkin sopimuksissa olisi johdonmukaista siirtyä käyttämään ministeriön vahvistamaa viitekorkoa. Rahoituksen tukkimarkkinoilla ja johdannaismarkkinoilla tehtyihin johdannaissopimuksiin on sisällytetty erityiset sopimusmääräykset viitekoron muutoksia varten.

Käytännössä esityksellä olisi selkeitä taloudellisia vaikutuksia lähinnä vain, jos Suomessa sovellettavat viitekorot tulisivat poikkeamaan johtavista euroalueen viitekorista. Tällöin vaikutukset ratkaisutavasta riippuen kohdistuisivat joko pankkeihin tai lainanottajiin.

Jos heliborviittausten tulkittaisiin olemassa olevissa sopimuksissa euro-oloissa merkitsevän viittausta valuutta-alueen johtavaan

rahamarkkinakorkoon (esimerkiksi euriboriin tai liboriin) ja samaan aikaan kotimaassa toimivien pankkien varainhankintakustannukset olisivat johtavaa euroalueen viitekorotasoa korkeammat, aiheutuisi ratkaisusta pankeille kustannuksia. Tähän saakka, kun viittaustena on käytetty heliborkorkoja, jotka lasketaan samojen pankkien omien varainhankintakustannusten pohjalta, pankkien otolainauksen kustannukset välittyvät suoraan antolainauksen tuottoihin. Jos antolainauksessa ryhdyttäisiin käyttämään viitekorkoja, jotka määräytyvät suurimpien eurooppalaisten pankkien varainhankintakustannusten perusteella ja saattaisivat siten olla hieman kotimaisten pankkien varainhankintakustannuksia alhaisempia, tällä olisi kotimaisten pankkien tulonmuodostukselle niiden omien varainhankintakustannusten säilyessä ennallaan negatiivinen vaikutus.

Jos taas päädytään siihen, että heliborviittausten tulkitaan olemassa olevissa sopimuksissa merkitsevän suoraan viittausta kotimaassa toimivien pankkien varainhankintakustannuksiin, voitaisiin ratkaisun mieltää olevan lainanottajille tappiollinen erityisesti siinä tapauksessa, että nämä olisivat kokeneet lainansa sidotun valuutta-alueella vallitsevaan johtavaan rahamarkkinakorkoon.

Ratkaisun taloudelliset vaikutukset määräytyvät sen mukaan, mitä merkittävimiksi korkoerot kotimaisten ja johtavien eurooppalaisten viitekorkojen välille tulevat muodostumaan. Tämänhetkisen arvion mukaan korkoerot tulevat kuitenkin olemaan varsin vähäisiä. Paljon riippuu kuitenkin siitä, miten hyvä luottokelpoisuus ja sitä kautta varainhankintakustannukset Suomessa toimivilla pankeilla olisi suhteessa parhaisiin euroalueen pankeihin. Myös pankkien varainhankintavälineissä sekä koronlaskukäytännöissä säilyvät erot voivat jatkossakin ylläpitää piehekköä eroa eri viitekorkojen välillä.

7. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä yhteistyössä Suomen Pankin kanssa. Asian valmistelussa on kuultu oikeusministeriötä, kuluttaja-asiamiestä, rahoitustarkastusta ja Pankkiyhdistystä.

8. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esityksen kohteena olevista koroista on

nykyisin säädetty Suomen Pankista annettus-
sa laissa. Talous- ja rahaliiton kolmannen
vaiheen alkamisen sekä euron käyttöön otta-
misen johdosta annettuun uuteen lakiin

Suomen Pankista (214/1998) ei ole enää
sisällytetty vastaavia säännöksiä. Tämän joh-
dosta viitekoroista on tarpeen säätää erilli-
sellä lailla.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki eräistä viitekoroista

1 §. *Peruskorko.* Pykälän 1 momentissa
säädetäisiin toimivallasta peruskoron vah-
vistamisessa. Asianomainen ministeriö vah-
vistaisi peruskoron kaksi kertaa vuodes-
sa kesä- ja joulukuussa seuraavaksi kuudeksi
kalenterikuukaudeksi. Asianomainen minis-
teriö olisi ministeriö, jonka toimialaan
talous- ja finanssiasiat kuuluvat eli nykyisin
käytännössä valtiovarainministeriö.

Peruskoron suuruus määräytyisi kahdesti
vuodessa vahvistamiskaukua edeltävien
kolmen kuukauden aikana (syyskuusta mar-
raskuuhun ja maaliskuusta toukokuuhun)
julkaistun 12 kuukauden markkinakoron kes-
kiarvon mukaisesti. Keskiarvo laskettaisiin
kalenteripäivien mukaan. Viikonlopun ja
juhlapyhien ajalta sovellettaisiin niitä lähinnä
edeltävän pankkipäivän korkoa. Laskennassa
käytettävä 12 kuukauden markkinakorko
määräytyisi ministeriön 2 §:n 1 momentin
nojaalla tehdyllä päätöksellä. Peruskorko vah-
vistettaisiin nykyistä käytäntöä vastaten pro-
senttiyksikön neljäsosan tarkkuudella. Kah-
dentoista kuukauden markkinakoron keskiar-
vo pyöristettäisiin alas- tai ylöspäin lähim-
pään prosenttiyksikön neljännekseen. Tasan
puoliväliin jäävä keskiarvo pyöristettäisiin
ylöspäin. Peruskoron määrästä lain voimaan
tullessa säädetäisiin kuitenkin 4 §:n 3 mo-
mentissa.

Jotta talouden toimijoilla olisi tiedossa pe-
ruskoron suuruus, päätös vahvistamisesta
olisi julkaistava Suomen säädöskokoelmassa
14 päivää ennen koron voimaantuloa. Vah-
vistettu peruskorko tulisi voimaan ilmoituk-
sen julkaisemista seuraavan kalenterikuukau-
den eli käytännössä heinä- ja tammikuun 1
päivästä. Sopimuksissa korkoa sovellettaisiin
päättöksen voimaantuloa lähinnä seuraavan
koronmääräytymisjakson alusta. Korko jul-
kaistaisiin kahdesti vuodessa, vaikka sen
määrä ei muuttuisi. Ministeriö vahvistaisi
peruskoron ensimmäisen kerran vuoden

1999 kesäkuussa.

2 §. *Muut viitekorkoina käytettävät korot.*
Sen, mitkä nimenomaiset korot korvaavat
Suomen Pankin ehdotetun lain voimaantu-
loon asti määrittelemät ja julkaisemat viite-
korkoina käytettävät korot, päättäisi 1 mo-
mentin mukaan asianomainen ministeriö.
Ministeriön päätöksellä korvautuvia korkoja
olisivat kaikki heliborkorot. Tarkoituksena
on, että ministeriön päätöksellä ei korvattaisi
pitkiä viitekorkoja. Ministeriön tulisi päätös-
tä tehdessään selvittää, mitkä markkinakorot
todennäköisesti tulisivat olemaan euroalueel-
la yleisesti käytössä ja parhaiten vastaisivat
Suomen Pankin määrittelemiä ja julkaisemia
viitekorkoja siinä vaiheessa, kun päätöstä
tehdään. Momentissa säädetäisiin myös mi-
nisteriön päätöksen valmisteluun liittyvästä
lausunnonpyyntövelvollisuudesta.

Pankkiyhdistys käynnisti tasoltaan ja mää-
räytymisperusteeltaan täsmälleen Suomen
Pankin laskemia heliborkorkoja vastaavien
korkojen laskemisen ja julkaisemisen 16 päi-
vänä maaliskuuta 1997. Pankit ottivat 3 päi-
vänä marraskuuta 1997 alkaen uusissa asia-
kassopimuksissaan käyttöön Pankkiyhdistyk-
sen laskemat ja julkaisemat heliborkorot.
Vaikka Pankkiyhdistyksellä säilyy mahdolli-
suus heliborkorkojen laskemiseen, sen tar-
koituksena ei kuitenkaan ole jatkaa oman
heliborkorkonsa laskemista enää vuoden
1999 alusta.

Koska kansalliset rahamarkkinat muuttuvat
euron käyttöön ottamisen vuoksi Euroopan
laajuisiksi, korvattaneen valtaosa euroalueen
valtioiden kansallisista viitekoroista euribor-
korolla. Tämän johdosta tarkoituksena on,
että ministeriö päättää, että euriborkorot kor-
vaavat ehdotetun lain voimaan tullessa Suo-
men Pankin laskemat heliborkorot. Ministe-
riön päätös tehtäisiin todennäköisesti siten,
että se voisi tulla voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1999. Jos euriborkorkoa ei tuolloin
vielä noteerattaisi, ministeriön päätös tehtäi-
sien heti siinä vaiheessa, kun korko on käy-
tettävissä. Ministeriön päätöksen mukaista
uutta viitekorkoa sovellettaisiin sopimuksiin

päätöksen voimaantuloa lähinnä seuraavan sopimuksen mukaisen koronmääräytymisjakson alusta.

Kansainvälisiä rahoitusmarkkinoita edustavat järjestöt antoivat kesällä 1997 suosituksen euroalueen rahamarkkinoilla käytettävää yhtenäisestä koronlaskukaavasta "todellisten päivien lukumäärän suhteesta 360 päivään". Osassa euroalueen maista on markkinakorkojen laskennassa tähän asti kuitenkin käytetty 365 korkopäivää. Myös Suomen Pankin laskemat heliborkorot pohjautuvat 365 päivän laskentaperusteeseen. Jotta markkinakorkojen koronlaskukäytäntö ei vanhojen sopimusten osalta euron käyttöön ottamisen vuoksi muuttuisi ja siten muuttaisi näiden sopimusten sisältöä, euriborkorko tullaan laskemaan ja julkaisemaan kahdella korkopäiväkäytännöllä eli sekä todellisten päivien lukumäärän suhteessa 360 päivään että todellisten päivien lukumäärän suhteessa 365 päivään. Ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin sovellettaisiin nykyisiä heliborkorkoja vastaavia 365 päivän korkopäiväkäytännön mukaan laskettuja euriborkorkoja.

Euriborkorko ei kuitenkaan vielä ole tosiasiallisesti olemassa ja käytössä oleva viitekorko. Tämän vuoksi ei ministeriön päätöstä Suomen Pankin viitekorkoja korvaavia viitekoroista ole tarkoituksenmukaista sitoa suoraan lailla euriborkorkoon. Samasta syystä on tarpeen varautua siihen, ettei euriborkorkoja olisi käytettävissä heti vuoden 1999 alusta, vaan tarvittaessa ministeriön päättämästä myöhemmästä ajankohdasta lukien. Sinä aikana, jolloin yhtäältä Suomen Pankki ei enää julkaisisi heliborkorkoja ja toisaalta euriborkorot eivät olisi vielä käytettävissä, voitaisiin käytännössä väliaikaisesti soveltaa Suomen Pankin heliborkorkoja vastaavia Pankkiyhdistyksen laskemia heliborkorkoja.

Jotta oikeudellisesti sitovat muut viitekorot ja niiden muutokset tulisivat talouden toimijoiden tietoon, niitä koskevat ministeriön päätökset tulisi julkaista Suomen säädöskokoelmassa 14 päivää ennen koron voimaantuloa.

3 §. *Voimaantulo.* Pykälän 1 momentin mukaan laki tulisi voimaan Suomen osallistuessa euroalueeseen 1 päivänä tammikuuta 1999.

Pykälän 2 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntönpäätöksen edellyttämiin toimenpiteisiin. Ehdotetun 3 momentin mukaan asianomainen

ministeriö voisi tehdä 3 §:ssä tarkoitettun päätöksen ennen lain voimaantuloa. Tarkoituksena on, että ministeriö tekisi päätöksen 3 §:ssä tarkoitettusta Suomen Pankin määrittelemät ja julkaisemat viitekorot eli heliborkorot korvaavasta korosta joulukuussa 1998 siten, että korkoa voitaisiin soveltaa heti vuoden 1999 alusta.

4 §. *Soveltaminen.* Nykyistä peruskorkoa on käytetty sekä suoraan sovellettavana korkona että viitekorkona. Ehdotettua peruskorkoa sovellettaisiin 1 momentin nojalla kaikkiin Suomen Pankin peruskorkoa tarkoittaviin viittauksiin. Peruskorosta on lainsäädännössä käytetty myös ilmaisia Suomen Pankin rahalaitosten keskuspankkiluotosta peruskorkona veloittama korko ja Suomen Pankin diskonttokorko, jotka myös korvautuisivat 1 §:n mukaisella peruskorolla. Lakia sovellettaisiin kaikissa tapauksissa riippumatta siitä, sisältyykö viittaus peruskorosta säädöksen tai esimerkiksi sopimukseen tai muuhun oikeudelliseen asiakirjaan. Sopijapuolet voisivat luonnollisesti sopia toisin asiasta lain voimaantulon jälkeenkin.

Pykälän 2 momentin mukaan myös lakiehdotuksen 2 §:ssä tarkoitettujen Suomen Pankin määrittelemien ja julkaisemien korkojen tilalle tulevien ministeriön päättämien viitekorkojen osalta lakia sovellettaisiin toissijaisesti kaikkiin näitä korkoja koskeviin viittauksiin. Ehdotuksen mukaan lakia sovellettaisiin vain silloin, kun säädöksessä, sopimuksessa tai muussa oikeudellisissa vaikutuksia omaavassa asiakirjassa ei ole esimerkiksi mainintaa viitekoron poistumisen tai muuttumisen varalta.

Pykälän 3 momentin mukaan Suomen Pankin viimeksi vahvistama peruskorko siirtyisi samansuuruisena uudeksi peruskoroksi lain voimaantullessa. Ensimmäisen kerran ministeriö vahvistaisi peruskoron kesäkuussa 1999.

1.2. Korkolaki

3, 4 ja 12 a §. *Velasta maksettava korko, Viivästyskoron määrä ja Ilmoitus viitekoron vahvistamisesta.* Koska Suomen Pankki ei enää EMUn kolmannen vaiheen alusta vahvista mitään markkinakorkoja, voimassa oleviin pykäliin ehdotetaan tehtäväksi tekniset muutokset, joilla nykyisin Suomen Pankille kuuluva toimivalta korkolain mukaisten korkojen vahvistamisessa siirtyisi asianomaiselle ministeriölle.

Ehdotuksen 3 §:n 2 momenttiin sisältyvä käsite *Suomen Pankin vahvistama viitekorko* muutettaisiin käsitteeksi *ministeriön vahvistama viitekorko*.

Korkolakiin ehdotettujen muutosten mukaan velallisen on maksettava laissa tarkoitettuja korkoja kulloinkin voimassa olevan ministeriön vahvistaman viitekoron mukaisesti. Ministeriö vahvistaisi viitekoron vuosittain joulukuussa seuraavaksi kalenterivuodeksi.

Ehdotetun 12 a §:n mukaan ministeriön tulee julkaista ilmoitus vahvistamastaan viitekorosta säädöskokoelmassa viimeistään 14 päivää ennen kyseisen koron voimaantuloa. Ilmoituksessa on mainittava myös 4 §:n 3 momentissa tarkoitettun viivästyskoron suuruus. Suomen Pankki julkaisee vuonna 1999 sovellettavan viitekoron ja viivästyskoron suuruuden vuoden 1998 joulukuussa. Ensimmäisen kerran ministeriö julkaisisi ilmoituksen vuonna 2000 sovellettavista vastaavista koroista vuoden 1999 joulukuussa.

12 §. *Ilmoitus Suomen Pankin peruskoron muuttamisesta*. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana, koska vastaavan sisältöiset säännökset sisällytettäisiin eräistä viitekoroista annettavaksi ehdotetun lain 2 §:ään.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999 samanaikaisesti, kun Suomi liittyy EMUn kolmanteen vaiheeseen, ottaa käyttöön yhteisen rahan, euron ja Suomen Pankki lopettaa viitekorkojen noteeraamisen.

Eräitä viitekorkoja koskevan lakiehdotuksen mukaan lain täytäntöönpanoon voitaisiin ryhtyä jo ennen sen voimaantuloa. Tarkoituksena on, että asianomainen ministeriö tekisi, mikäli mahdollista, ehdotuksen 3 §:ssä tarkoitettun päätöksen Suomen Pankin heliborkorkojen korvaamisesta uusilla viitekoroilla ennen lain voimaantuloa siten, että viitekorkoja voitaisiin soveltaa heti lain voimaantulon jälkeen.

Nykyisen korkolain käsitettä Suomen Pankin vahvistama viitekorko on käytetty muun muassa verolainsäädännössä. Tämän vuoksi korkolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen voimaantulosäännökseen ehdotetaan sisällytettäväksi säännös, jonka mukaan muualla lainsäädännössä käytetyllä käsitteellä Suomen Pankin vahvistama viitekorko

tarkoitettaisiin lain voimaan tultua käsitettä ministeriön vahvistama viitekorko.

3. Säättämisjärjestys

Lakiehdotuksen tarkoituksena on järjestää lähinnä sellaisten luottosopimusten jatkuvuus, joihin ei sisälly ehtoa viitekoron poistumisen tai sen vahvistavan tahon muuttumisen varalta. Laki olisi sillä tavoin pakottava, että sitä on sovellettava, jollei siinä tarkoitusta koroista ole toisin säädetty, määrätty tai sovittu. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on todennut (PeVL 3/1982 vp), että sopimusten sitovuuden periaatetta voidaan pitää sopimusoikeuden ja koko oikeusjärjestyksen kulmakivenä. Sopimusten sitovuuden periaatetta ei kuitenkaan ole käsitetty siten, että sopimuspuolet olisivat aina velvolliset noudattamaan sopimusta kokonaan riippumatta sopimusta tehtäessä vallitsevista olosuhteista ja myöhemmästä kehityksestä.

Perustuslakivaliokunnan useissa lausunnoissa on ilmaistu voimassa oleviin yksityisoikeudellisiin ja varallisuusarvoisiin oikeustoimiin ja niiden ehtoihin puuttumista koskeva pääsääntö. Sen mukaan uusi laki ei saa muuttaa tai järkyttää sitä ennen voimassa olleen lain pohjalta syntyneitä oikeussuhteita. Tätä oikeusperiaatetta ei ole katsottu voitavan tulkita niin ahtaasti, ettei se sallisi tavallisen lain säätämisjärjestyksessä selvittää ja täydentää voimassa olevia oikeussuhteita, ellei siten aineelliseen oikeuteen tuoda mitään oleellisesti uutta.

Lakiehdotuksen mukaisesti korvattava nykyinen peruskorko on hallinnollinen korko, jonka määrää Suomen Pankki. Lakiehdotuksessa kohteena olevat muut korot ovat markkinakorkoja, mutta niiden laskennan määrittelee nykyisin samoin Suomen Pankki. Ehdotuksen mukaan siirryttäessä uusien korkojen käyttöön niiden vastaavuudesta vanhojen korkojen kanssa päättäisi ministeriö. Tämän tarkoituksena on, että korkojärjestelmää koskeva hallinnollinen päätösvalta pysyisi edelleen viranomaisen toimivallassa.

Viitekorkojen taloudellinen ja maantieteellinen ympäristö muuttuvat samalla kun ne muuttuvat käyttöön otettavan uuden rahan, euron, yhteydessä. Taloudelliselta perustaltaan markkinakorkoihin perustuvia täysin nykyisiä heliborkorkoja vastaavia korkoja ei muutoksen toteuduttua ole olemassa. Lakiehdotuksella korvattaisiin sekä peruskorko että heliborkorot niitä muuttuneissa oloissa mah-

dollisimman vastaavilla uudella koroilla.

Edellä esitetyn perusteella lakiehdotus voitaisiin hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että

säätämisyjärjestyksestä hankittaisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

eräistä viitekoroista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Peruskorko

Asianomainen ministeriö vahvistaa peruskoron vuosittain kesäkuussa ja joulukuussa seuraavaksi puoleksi kalenterivuodeksi.

Peruskorko lasketaan sen vahvistamista edeltävien kolmen kalenterikuukauden aikana julkaistun ministeriön 2 §:n nojalla päättämän 12 kuukauden markkinakoron perusteella. Peruskorko on mainitun kolmen kuukauden markkinakoron keskiarvo pyöristettynä lähimpään prosenttiyksikön neljäsosaan.

Peruskorko julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa viimeistään 14 päivää ennen koron voimaantuloa ja se tulee voimaan julkaisemista seuraavan kalenterikuukauden 1 päivästä.

2 §

Muut viitekorkoina käytettävät korot

Asianomainen ministeriö voi päättää, mitkä viitekorkoina käytettävät korot korvaavat ministeriön päättämästä ajankohdasta lukien Suomen Pankin tämän lain voimaan tuloon saakka määrittelemät ja julkaisemat viitekorkoina käytettävät korot. Ministeriön päättämien viitekorkojen tulee mahdollisimman hyvin vastata korvattavia viitekorkoja. Ennen päätöksen tekemistä siitä on hankittava Suomen Pankin ja rahoitustarkastuksen lau-

sunto.

Ministeriön edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa viimeistään 14 päivää ennen koron voimaantuloa ja se tulee voimaan julkaisemista seuraavan kalenterikuukauden 1 päivästä.

3 §

Voimaantulo

Tämän laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Asianomainen ministeriö voi tehdä 2 §:ssä tarkoitettun päätöksen ennen lain voimaantuloa.

4 §

Soveltaminen

Mitä muualla on säädetty, määrätty tai sovitettu Suomen Pankin peruskorosta, koskee tämän lain voimaan tultua peruskorkoa.

Mitä muualla on säädetty, määrätty tai sovitettu Suomen Pankin määrittelemistä ja julkaisemista 2 §:ssä tarkoitetuista viitekorkoina käytetyistä koroista, koskee tämän lain voimaan tultua asianomaisen ministeriön päättämiä viitekorkoina käytettyjä korkoja,

jolleivät osapuolet ole toisin sopineet.

Sen estämättä, mitä 1 §:ssä säädetään, peruskorko on tämän lain voimaan tullessa

yltä suuri kuin Suomen Pankin ennen tämän lain voimaan tuloa viimeksi määräämä peruskorko.

2.

Laki

korkolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä elokuuta 1982 annetun korkolain (633/1982) 12 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 284/1995, sekä

muutetaan 3, 4 ja 12 a §, sellaisina kuin ne ovat, 3 ja 4 § osaksi mainitussa laissa 284/1995 ja 12 a § viimeksi mainitussa laissa, seuraavasti:

3 §

Velasta maksettava korko

Velallinen ei ole velvollinen maksamaan korkoa velan eräpäivää edeltäneeltä ajalta.

Jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa korkokantaa kuitenkin määräämättä, velallisen on maksettava vuotuista korkoa kulloinkin voimassa olevaa asianomaisen ministeriön eräistä viitekorroista annetun lain (/) nojalla vahvistamaa kolmen kuukauden markkinakoron vuosikeskiarvoa vastaavan korkokannan mukaisesti (*ministeriön vahvistama viitekorko*).

Ministeriö vahvistaa 2 momentissa tarkoitettun korkokannan prosenttiyksikön tarkkuudella vuosittain joulukuussa seuraavaksi kalenterivuodeksi.

4 §

Viivästyskoron määrä

Jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa, velallisen on velan maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on neljä prosenttiyksikköä korkeampi kuin sovittu korko. Velal-

linen ei kuitenkaan ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa enempää kuin kulloinkin voimassa oleva ministeriön vahvistama viitekorko lisättynä kymmenellä prosenttiyksiköllä.

Jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa korkokantaa kuitenkin määräämättä, velallisen on velan maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää neljällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan ministeriön vahvistaman viitekoron.

Jos velasta ei ole sovittu maksettavaksi korkoa, velallisen on maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää seitsemällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan ministeriön vahvistaman viitekoron.

Milloin 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää.

12 a §

Ilmoitus viitekoron vahvistamisesta

Ministeriön on julkaistava ilmoitus minis-

terion vahvistamasta viitekorosta Suomen säädöskokoelmassa viimeistään 14 päivää ennen kyseisen koron voimaantuloa. Ilmoituksessa on myös mainittava 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun viivästyskoron suuruus.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1999.

Mitä muualla säädetään Suomen Pankin vahvistamasta viitekorosta, koskee tämän lain voimaan tultua ministeriön vahvistamaa viitekorkoa.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Jouko Skinnari

2.

Laki**korkolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä elokuuta 1982 annetun korkolain (633/1982) 12 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 284/1995, sekä

muutetaan 3, 4 ja 12 a §, sellaisina kuin ne ovat, 3 ja 4 § osaksi mainitussa laissa 284/1995 ja 12 a § viimeksi mainitussa laissa, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Velasta maksettava korko

Velallinen ei ole velvollinen maksamaan korkoa velan eräpäivää edeltäneeltä ajalta.

Jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa korkokantaa kuitenkin määräämättä, velallisen on maksettava vuotuista korkoa kulloinkin voimassa olevaa Suomen Pankin vahvistamaa kolmen kuukauden markkinakoron vuosikeskiarvoa vastaavan korkokannan mukaisesti (*Suomen Pankin vahvistama viitekorko*).

Suomen Pankki vahvistaa 2 momentissa tarkoitetun korkokannan prosenttiyksikön tarkkuudella vuosittain joulukuussa seuraavaksi kalenterivuodeksi.

4 §

Viivästyskoron määrä

Jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa, velallisen on velan maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on neljä prosenttiyksikköä korkeampi kuin sovittu korko. Velallinen ei kuitenkaan ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa enempää kuin kulloinkin voimassa oleva Suomen Pankin vahvistama viitekorko lisättynä kymmenellä prosenttiyksiköllä.

Jos velasta on sovittu maksettavaksi kor-

Jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa korkokantaa kuitenkin määräämättä, velallisen on maksettava vuotuista korkoa kulloinkin voimassa olevaa *asianomaisen ministeriön eräistä viitekoroista annetun lain* (/) *nojalla* vahvistamaa kolmen kuukauden markkinakoron vuosikeskiarvoa vastaavan korkokannan mukaisesti (*ministeriön vahvistama viitekorko*).

Ministeriö vahvistaa 2 momentissa tarkoitetun korkokannan prosenttiyksikön tarkkuudella vuosittain joulukuussa seuraavaksi kalenterivuodeksi.

4 §

Viivästyskoron määrä

Jos velasta on sovittu maksettavaksi korkoa, velallisen on velan maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on neljä prosenttiyksikköä korkeampi kuin sovittu korko. Velallinen ei kuitenkaan ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa enempää kuin kulloinkin voimassa oleva *ministeriön* vahvistama viitekorko lisättynä kymmenellä prosenttiyksiköllä.

Jos velasta on sovittu maksettavaksi kor-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

koa korkokantaa kuitenkin määräämättä, velallisen on velan maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää neljällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan Suomen Pankin vahvistaman viitekoron.

Jos velasta ei ole sovittu maksettavaksi korkoa, velallisen on maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää seitsemällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan Suomen Pankin vahvistaman viitekoron.

Milloin 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää.

12 §

Ilmoitus Suomen Pankin peruskoron muuttamisesta

Suomen Pankin on 14 päivän kuluessa peruskoron muuttamista koskevan päätöksen tekemisestä julkaistava ilmoitus uudesta peruskorosta Suomen sädöskokoelmassa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua korkokantaa on sovellettava ilmoituksen julkaisemista seuraavan kalenterikuukauden 1 päivästä.

12 a §

Ilmoitus viitekoron vahvistamisesta

Suomen Pankin on julkaistava ilmoitus Suomen Pankin vahvistamasta viitekorosta Suomen sädöskokoelmassa viimeistään 14 päivää ennen kyseisen koron voimaantuloa. Ilmoituksessa on myös mainittava 4 §:n 3 momentissa tarkoitettun viivästyskoron suuruus.

koa korkokantaa kuitenkin määräämättä, velallisen on velan maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää neljällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan ministeriön vahvistaman viitekoron.

Jos velasta ei ole sovittu maksettavaksi korkoa, velallisen on maksun viivästyessä maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää seitsemällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan ministeriön vahvistaman viitekoron.

12 §

Ilmoitus Suomen Pankin peruskoron muuttamisesta

(kumotaan)

12 a §

Ilmoitus viitekoron vahvistamisesta

Ministeriön on julkaistava ilmoitus ministeriön vahvistamasta viitekorosta Suomen sädöskokoelmassa viimeistään 14 päivää ennen kyseisen koron voimaantuloa. Ilmoituksessa on myös mainittava 4 §:n 3 momentissa tarkoitettun viivästyskoron suuruus.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1999.

Mitä muualla säädetään Suomen Pankin vahvistamasta viitekorosta, koskee tämän lain voimaan tultua ministeriön vahvistamaa viitekorkoa.

